

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนางานบริการ

ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กับบทบาทการเป็นเมืองสมุนไพร

ของหน่วยบริการในจังหวัดนครปฐม

A study of conventional medicine service development with role of Herbal city

In service unit of Nakhonpathom.

ลดาพรรณ เย็นที่

Ladapan Yentee

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม 170 ถนนเทศบาลท่าบพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

โทร. 034 213 279-80 โทรสาร 034 251550 E-mail: ladapanyentee@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนางานบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กับบทบาทการเป็นเมืองสมุนไพรของหน่วยบริการในจังหวัดนครปฐม วิธีการศึกษา ประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของหน่วยบริการภาครัฐในจังหวัดนครปฐม โดยเป็นการศึกษาแบบย้อนหลัง (Retrospective study) ข้อมูลย้อนหลัง 6 ปี (พ.ศ.2557-2562) ซึ่งในปี 2557-2559 ยังไม่มีนโยบายการดำเนินงานเมืองสมุนไพร แต่ต่อมาในปี 2560-2562 มีนโยบายการดำเนินงานเมืองสมุนไพร ซึ่งในปี 2560 จังหวัดนครปฐมได้รับมอบหมายให้เป็นเมืองสมุนไพร ตัวแทนเขตสุขภาพที่ 5 ซึ่งโดยวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis วิเคราะห์จังหวัดนครปฐม ตาม PRECEDE Model แล้วนำปัจจัยที่ได้รับจากการเป็นเมืองสมุนไพรมาเป็นปัจจัยนำเข้า มาวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน โดยดูผลลัพธ์จากข้อมูลเชิงปริมาณจากโปรแกรม HDC และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ทางสถิติ เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จก่อน (ปี 2557-2559) และหลัง (ปี 2560-2562) ดำเนินงานเมืองสมุนไพร

ผลการวิจัยพบว่า : ปัจจัยที่ได้รับจากการเป็นเมืองสมุนไพรมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานเมืองสมุนไพร ได้แก่ 1.เป็นนโยบายระดับประเทศมีความชัดเจนในการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ชาติ 2.มีข้อตกลงความร่วมมือของภาคีเครือข่าย หน่วยงานหลัก 12 กระทรวง ร่วมกับเมืองสมุนไพรทั้ง 14 จังหวัด เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำสมุนไพรไทยมาใช้ในประเทศอย่างครบวงจร ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ 3.มีข้อสั่งการชัดเจนมอบหมายให้จังหวัดนครปฐมเป็นตัวแทนเขตสุขภาพที่ 5 4.มีตัวชี้วัด การกำหนดเป้าหมายและหน่วยงานและรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน (มีการจัดตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วน ภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกกระทรวง ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน) และการประเมินผลที่เป็นรูปธรรม 5.มีแนวทางให้ผู้บริหารขับเคลื่อนอย่างชัดเจน 6.มีงบประมาณต่อเนื่องสำหรับกิจกรรมการสนับสนุนยาสมุนไพร พัฒนาศักยภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้บุคลากรการแพทย์ผู้ส่งจ่ายยา

การประชาสัมพันธ์ จัดทำสื่อเพื่อให้เข้าถึงยาสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรมากขึ้น 7.มีนโยบายส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบันช่วยเสริมและผลักดันการเป็นเมืองสมุนไพรให้ชัดเจนขึ้น

นำข้อมูลจากโปรแกรม HDC ในช่วงปี 2560-2562 (มีการดำเนินงานเมืองสมุนไพร) ซึ่งเป็นผลงานบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้แก่ 1. ร้อยละการให้บริการฯ กับ 2.มูลค่าการส่งจ่ายยาสมุนไพร 3. ปริมาณการส่งจ่ายยาสมุนไพร และ4.การให้บริการแผนไทย นวด อบ ประคบ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับช่วงปี 2557-2559 พบว่ามีค่าเพิ่มขึ้น และเมื่อหาความสัมพันธ์กับระดับความสำเร็จของการเป็นเมืองสมุนไพร โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และ สเปียร์แมน พบว่า 2.มูลค่าการส่งจ่ายยาสมุนไพร 3 อันดับแรกและ 3.ปริมาณการส่งจ่ายยาสมุนไพรมีความสัมพันธ์กับระดับความสำเร็จในการดำเนินงานเมืองสมุนไพร ค่าทางสถิติ ($r = 0.941, 0.840, p\text{-value} < 0.05$) และ ($r = 0.941, 0.840, p\text{-value} < 0.05$) ตามลำดับ แต่ 1.ร้อยละการให้บริการผู้ป่วยนอกฯ และ 4.การให้บริการแผนไทย นวด อบ ประคบ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสำเร็จในการดำเนินงานเมืองสมุนไพร ค่าทางสถิติ ($r = 0.617, 0.621, p\text{-value} < 0.05$) และ ($r = 0.622, 0.621, p\text{-value} < 0.05$) ตามลำดับ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ต้องนำไปวิเคราะห์เพิ่มเติมต่อไป

สรุปได้ว่า จากข้อมูลการวิเคราะห์ให้ผลสอดคล้องกับการได้รับปัจจัยจากการเป็นเมืองสมุนไพรในปี 2560-2562 สามารถนำเสนอข้อมูล 1.เสนอในระดับเขต เพื่อถอดบทเรียนให้เห็นได้ว่าการได้รับโอกาสเป็นเมืองสมุนไพร ซึ่งเป็นนโยบายระดับประเทศเป็นการได้รับโอกาสได้เป็นตัวแทน ในการดำเนินงานขับเคลื่อนร่วมกับภาคีเครือข่าย ทั้งหน่วยงานภายนอกกระทรวง และภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วนภายในจังหวัด การได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง กับนโยบายส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน และแนวทางที่ชัดเจนสำหรับผู้บริหารในการขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินงานเมืองสมุนไพร เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเมืองสมุนไพร 2.เสนอในระดับกรม เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการความร่วมมืออย่างต่อเนื่องของภาคีเครือข่าย และการจัดสรรงบประมาณ และกำหนดรูปแบบในการใช้งบประมาณสำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมการขับเคลื่อนเมืองสมุนไพรในหลากหลายมิติ สำหรับทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาและนำสมุนไพรไปสู่การสร้างเศรษฐกิจของประเทศ 3.เสนอให้เป็นแนวทางสำหรับจังหวัดที่ต้องการพัฒนาและขับเคลื่อนงานด้านสมุนไพรแบบบูรณาการทุกภาคส่วน โดยนำปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานที่ได้จากการเป็นเมืองสมุนไพรมาใช้ ซึ่งผลที่ได้รับนอกจากประโยชน์ของสมุนไพรต่อสุขภาพของประชาชนในประเทศแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อไปสู่ระดับประเทศ ในเชิงเศรษฐกิจสมุนไพร และสามารถผลักดันต่อในด้านการตลาดส่งออกนอกประเทศ นำรายได้กลับคืนสู่ประเทศได้ต่อไป

ธันวาคม 2563